

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

– Szerkeszti: Merczel György –

Az éneklés fontossága a görög katolikus liturgiában

Néhány évvel ezelőtt az egyik nyíregyházi ifjúsági lelkigyakorlaton megkérdeztem a fiatalokat: mondják el, mit éreznek, mi jut eszükbe akkor, ha ezt a szót hallják, hogy „görög katolikus”? Nagyon szép és igen tartalmas válaszok hangzottak el.

– Ha ezt a szót hallom, hogy „görög katolikus” és egy kicsit behunyom a szemem, ott látom magam a karácsony éjjeli nagy zsolozsmán és *együtt énekelem* szüleimmel és testvéreimmel Izaiás próféta csodálatos jövendölését: „Velünk az Isten, értsétek meg nemzetek, és térjete meg, mert velünk az Isten!” – mondta az egyik fiú.

– Lélekben ott vagyok a halott Krisztus temetését megjelenítő nagypénteki körmenetben és megrendült szívvel *együtt énekelem* mindenkivel: „Az istenfélő József levevén a fáról a te legtisztább testedet, tiszta gyolcsba göngyölé, és illatos szerekkel ellátva új sírba helyezé...” – szólalt meg egy fiatal óvónő.

– Kicsiny falusi templomunk jut eszembe, az a szertartás, amikor hűsvét éjszakáján gyertyával a kezünkben körmenetet tartunk a templom körül és a falu népe *együtt énekl*i a feltámadás diadalmas himnuszát: „Feltámadt Krisztus halottaiból, legyőzte halállal a halált, és a sírban lévőeknek életet ajándékozott!” – vallotta a főiskolás fiatalember.

Nem akarom most idézni az összes választ, hiszen e rövidke írás keretei ezt nem teszik lehetővé, annyi azonban, gondolom, már az olvasó számára is egyértelmű, hogy a görög katolikus fiatalok – és biztos vagyok abban, hogy a görög katolikus felnőttek és gyermekek – egyháztudatát, Egyházhoz való tartozásuk alapélményét a szent liturgia határozza meg. Mindegyik válasz egy-egy gyöngyszemét ragadta ki a görög katolikus liturgiának, azt, ami lelkileg és érzelmileg leginkább hatása alá vonta őket.

De figyeljük csak meg, mindegyik válaszban ott volt két szó: „együtt énekelni”. Igen, mert a keleti liturgiában teljesen ismeretlen fogalom a „mondott”, a prózában elhadart liturgikus végzés. Nincs szent liturgia éneklés nélkül, sőt úgy is fogalmazhatunk, hogy az ének, a dallam, az együtt-éneklés teszi az istentiszteletet a szó eredeti értelmében, „léiton ergon”-ná, közösségi tevékenységgé, vagyis liturgiává. A liturgia nem a pap magánügye, privát cselekménye, hanem a közösségé. A pap és a hívek együtt – mint elválaszthatatlan közösség – a szent liturgia végzője és bemutatója. Görög katolikus egyházunk nagyon ősi emberi tapasztalat alapján ragaszkodik ahhoz, hogy a liturgiát mindig éneklj. Vajon miért?

1. Az ember életében az egyik legnagyobb közösségformáló tényező az együtt-éneklés. Ez a tény – úgy érzem – nem szorul bizonyításra. Aki volt már együtt fiatalokkal és felnőttekkel, öregekkel és kicsiny gyermekekkel, bizonyára igazat ad. Csak a közös éneklés tudja igazán eggyé kovácsolni a kü-

lönböző korú, különböző műveltségű, érzelmi és értelmi töltöttségű embereket. Gondoljunk csak arra, hogy milyen közösségformáló szerepe van a Himnusz közös éneklésének! (Nem véletlenül vezették be az elmúlt negyven évben az éneklés helyett a Himnusz „meghallgatását”!) A istentisztelet végzésére összegyűlt Isten-népe a közös éneklés által válik igazán eggyé, egyetlen, élő közösséggé.

2. A közös éneklés – az esztétikai és művészi élményen kívül – áthatja és inspirálja az ember értelmi, akarati és érzelmi világát, a legmélyebb „rétegekben” megérintve azt. Kispap-koromban mondotta egy öregedő férfi, amikor a vasárnapi vecsernyéről, az alkonyati zsolozsmáról távozva kijöttünk a templomból: „Olyan boldog vagyok, mert jól kiénekelhettem magam...” Óriási igazságot hallottam ekkor. Az ősi liturgikus szövegek közös éneklése által a hívő ember „kiéneкли” magából bűnbánatát, kéréseit, Istent dicsőítő háláját. Megerősíti hitét, reményét és szeretetét Isten és embertársai iránt. Ébren tartja és gyarapítja hitbeli ismereteit.

A bizánci liturgia szent szövegeit az első tíz évszázad nagy hittudósai írták. Olyan teológusok voltak ők, akik az első nagy egyetemes zsinatok dogmatikus határozatait fogalmazták meg. Aki tehát a keleti liturgiát éneкли, az egyetemes Egyház hittankönyvét éneкли. A keleti liturgia ugyanis – hogy ezt a hittudományi kifejezést használjam – „locus theologicus”, teológiai forrás, a hit tanításának forrása és alapja. Tartalmazza mindazt, amit az Egyház tagjainak az üdvösségre vezető úton hinniük szükséges. Kicsit megváltoztatva az ősi axiómát (lex orandi – lex credendi), úgy is mondhatjuk, hogy a keleti egyházban a „lex cantandi – lex credendi” is, vagyis, amit éneklünk, azt hinnünk is kell.

3. A liturgia közös éneklése cselekvésre indít, tevékeny keresztény életre ösztönöz. Az élet minden területére útbaigazítást ad, bűnbánatra és az erények gyakorlására ösztönöz. Megmutatja Isten szépségét, jóságát, megbocsátó irgalmát, ugyanakkor pedig bemutatja az ember felelősségét az élet iránt, és ráhangol a halálunk pillanatában bekövetkező nagy találkozásra, amikor részesei leszünk az üdvösségben folyó örök, mennyei liturgiának.

A liturgikus együtt-éneklés fenti értékei nagy felelősség hordozóivá teszik elsősorban a papokat és mindazokat, akiknek vezetniük kell a közösség éneklését. Óriási bünt követnénk el, ha elherdálnánk ezt az ősi kincset!

Megszívlelendő szempontok:

1. Engedjük énekelni hívő népünket, úgy, ahogyan ez a nép évszázadokon át – apáról-fiúra hagyományozottan – megtanulta. Szükség van ugyan az egész magyar görög katolikus egyház számára mindenki részéről ismert és megtanult egységes dallamra, hogy nagyobb közösségi alkalmakkor, pl egy-egy máriapócsi nagybúcsún egységes legyen az egybegyűlt több tízezres tömeg éneklése. Ez az egységes éneklés azonban ne jelentsen uniformizálást! Meg kell őrizni egy-egy vidék, egy-egy kisebb közösség sajátos dallamkincsének csodálatos értékeit! Nem szabad kiírtani azokat!

2. Elodázhatatlan az igényes kántorképzés megvalósítása. Jó énekvezető, kiváló kántor nélkül lehetetlen a görög katolikus liturgia szépségeinek, lelki-szellemi tartalmának megélése.

3. A legművészbibben éneklő énekkar sem helyettesítheti a templomi közösség liturgikus éneklését! Ha az énekkar miatt egy templomi közösség állandóan passzív hallgatásra kényszerül, ott megszűnik a liturgikus közösség, és – ki merem jelteni – megszűnik maga a liturgia is. Az egyházközségi énekkar csodálatos lelkipásztori eszköz a hívő közösség összetartásában és zenei képzésében, de sohasem válhat „egyeduralkodóvá” a liturgia végzése során!

Ennek példájára, befejezésül hadd mondjam el egyik régi élményemet! A 80-as évek végén a nyíregyházi görög katolikus papnövendékekkel együtt moszkvai utazáson voltunk. Részt vettünk II. Alekszij pátriarka vasárnapi Szent Liturgiáján a pátriarkai katedrálisban. A templomot zsúfolásig megtöltötték az emberek. Az egész Liturgia alatt két nagyszerű énekkar énekelt, több szólamban. Csodálatos zenei élményben volt részünk. De szinte csak kizárólag zenei élményben! A nép ugyanis mindvégig hallgatott, egyedül a Hízszekegy és a Miatyánk recitálásába (!) kapcsolódhatott be, még egy „Amen”-t vagy egy „Uram irgalmazz!”-t sem énekelhetett. Amikor a Szent Liturgia végén kijöttünk a templomból, a következő kérdés fogalmazódott meg bennem: vajon hol végzik igazán a liturgiát? Itt Moszkvában, a pátriarkai templomban e két nagyszerű énekkar segítségével, vagy abban az eldugott szabolcsi vagy zempléni kis görög katolikus templomban, ahol a falu apraja-nagyja – ha nem is kifejezetten művészi módon – de szívvel-lélekkel együtt énekel?

Pregun István püspöki helynök

Görög katolikus énekkarok nemzetközi találkozója

Nyíregyháza–Máriapócs, 1996. augusztus 16–18.

Aranyszájú Szent János liturgiájában a Miatyánk imádkozására felhívó papi fennhang előtt ezt halljuk: „És add, hogy egy szájjal és egy szívvel dicsőítsük és magasztaljuk a Te legtisztesebb és fölséges nevedet...” Ez jutott eszembe, mikor 500 görög katolikus énekes elé álltam, hogy közösen elénekeljük az Úr imáját Rimszkij–Korszakov nemesen egyszerű feldolgozásában. Talán még öt-hat évvel ezelőtt is kevesen gondolhattak arra, de mégis biztosan sokan és sokszor fohászokdtak, hogy ilyen alkalmak belátható időn belül elkövetkez-hessenek a görög katolikus hívek életében. A millecentenárium éve a Kárpátok-vidéki bizánci szertartású katolikusoknak (s nem csak a magyaroknak) nagy jelentőségű események megünneplésére adott alkalmat.

1646. április 24-én az ungvári várban a Parthén Péter bazilita szerzetes vezette 63 bizánci rítusú munkácsi egyházmegyés pap az egri püspök jelenlétében teljes közösségre lépett a Szentszékkal. A 350 éve történt esemény tette lehetővé a munkácsi görög katolikus püspökség létrejöttét (1771), majd a kirizevci (1777), az eperjesi (1818), a hajdúdorogi (1912), s az Amerikába kivándoroltak számára a pittsburgi metropólia (1969) s három püspökség: Passaic (1964), Parma (1969) és Van Nuys (1981) megalapítását. Ünnepsorozatral emlékeztünk meg Ungváron e jeles napról.